ÖLÜMÜNÜN 52. YILINDA KEMAL TAHİR SEMPOZYUMU

PROGRAM VE BİLDİRİ ÖZET KİTAPÇIĞI

25-26 NİSAN 2025

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
GÖRÜKLE YERLEŞKESİ

ÖLÜMÜNÜN 52. YILINDA
KEMAL TAHİR SEMPOZYUMU

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. İsmail Coşkun
İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Güven Avcı
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Ali Akyurt
İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Muhammed Fazıl Baş
Yıldız Teknik Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Salih Ünüvar
İstanbul Üniversitesi (Sekreterya)

Arş. Gör. Ali Rıza Şan
İstanbul Üniversitesi (Sekreterya)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ferudun Yılmaz
Bursa Uludağ Üniversitesi

Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı
Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Mehmet Karakaş
Afyon Kocatepe Üniversitesi

Prof. Dr. Ali Utku
Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Ayşen Şatıroğlu
İstanbul Üniversitesi

Prof. Dr. İsmail Coşkun
İstanbul Üniversitesi

SEMPOZYUM PROGRAMI

25 NİSAN 2025
CUMA

AÇILIŞ KONUŞMALARI (14:00-15:00)

Prof. Dr. İsmail Coşkun, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Başkanı

Prof. Dr. Ferudun Yılmaz, Bursa Uludağ Üniversitesi Rektörü

Prof. Dr. Fahrettin Altun, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı

AÇILIŞ KONFERANSI (15:00-15:45)

Erol Üyepazarcı

AÇILIŞ OTURUMU (16:00-18:00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ferudun Yılmaz,
Bursa Uludağ Üniversitesi

Bir Tarihçi Olarak Kemal Tahir'in Çağdaşlarından Farkları ya da Onlarla Karşılaştırılması

Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı, Ankara Üniversitesi

Tarihle Tartışan Yazar: Kemal Tahir

Murat Menteş

Kemal Tahir'in Düşüncesinde Self-Oryantalizm Karşıtlığı ve Devlet/Toplum Vurgusu

Prof. Dr. Bengül Güngörmez Akosman, Bursa Uludağ Üniversitesi

Bir Müstakil Alan Olarak Kemal Tahir Çalışmaları

Prof. Dr. İsmail Coşkun, İstanbul Üniversitesi

26 NİSAN 2025
CUMARTESİ

---

1. OTURUM (09:00-10:10)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Ayşen Şatıroğlu, İstanbul Üniversitesi

Bir Kemal Tahir- Lev Tolstoy Karşılaştırması

Elçin Arabacı

Dostoyevski ve Kemal Tahir'de Toplumsal Değişme ve Suç

Öğr. Gör. Hakan Arslanbenzer, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Coğrafya ve Siyaset: Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Kemal Tahir Arasında Bir Karşılaştırma

Doç. Dr. Muhammed Fazıl Baş, Yıldız Teknik Üniversitesi

---

2. OTURUM (10:30-11:40)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mehmet Ali Akyurt, İstanbul Üniversitesi

Göl İnsanları'ndaki İnsanlar Gerçekten Yaşadı mı?

Dr. Öğr. Üyesi Zuhal Eroğlu, Bursa Uludağ Üniversitesi

Sorumluluk, Ahlak ve Topluma Dair Felsefi Bir Soruşturma Olarak Kurt Kanunu

Öğr. Gör. Dr. Erman Saygılı, Afyon Kocatepe Üniversitesi

Devlet Ana'nın Coğrafyası ve Hophop Kadı Düzeni

Dr. Bekir Cantemir

Büyük Mal yahut Banka ve Kredinin İlişkisel Sosyolojisi

Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih Karakaya, İstanbul Üniversitesi

12:00-13:30 – ÖĞLE YEMEĞİ ARASI

---

3. OTURUM (13:30-14:40)

Oturum Başkanı: Doç. Dr. Mehmet Güven Avcı, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Kemal Tahir'in İstanbul Kültürü

Dr. Öğr. Ü. Zeynep Zengin — Öğr. Gör. Neşe Pelin Kaya, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Mektupların Aynasında Kemal Tahir'in Acemilik Yılları

Öğr. Gör. Dr. Habil Sağlam, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

Kemal Tahir'in Hapishane Sonrası Yılları: Kalfalık Dönemi

Arş. Gör. Dr. Salih Ünüvar, İstanbul Üniversitesi

Devlet Ana'nın Düzeni: Kemal Tahir'e Göre Kuruluş Dönemi Osmanlı Toplum Yapısı

Doç. Dr. Mehmet Ali Akyurt, İstanbul Üniversitesi

4. OTURUM (15:00-16:10)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Bengül Güngörmez Akosman, Bursa Uludağ Üniversitesi

F.M. İkinci'nin Mike Hammer Romanlarında Kemal Tahir

Doç. Dr. Mehmet Güven Avcı, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Kemal Tahir Romanlarında "Güçlü Kadın" Örnekleri

Doç. Dr. Saniye Vatandaş — Senanur Bayrak, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Kemal Tahir Romanlarında Gazeteci Murat Karakteri

Selin İlter, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Fransa'da Kemal Tahir

Arş. Gör. Dr. Fatma Kahramanoğlu, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

---

KAPANIŞ OTURUMU (16:20-17:00)

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ferudun Yılmaz, Bursa Uludağ Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Salih Ünüvar, İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Ali Akyurt, İstanbul Üniversitesi

Doç. Dr. Muhammed Fazıl Baş, Yıldız Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Güven Avcı, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

TEBLİĞ ÖZETLERİ

Bir Tarihçi Olarak Kemal Tahir'in Çağdaşlarından Farkları ya da Onlarla Karşılaştırılması 13
Prof. Dr. Kurtuluş Kayalı

Tarihle Tartışan Yazar: Kemal Tahir 15
Murat Menteş

Kemal Tahir'in Düşüncesinde Self-Oryantalizm Karşıtlığı ve Devlet/Toplum Vurgusu 18
Prof. Dr. Bengül Güngörmez Akosman

Bir Müstakil Alan Olarak Kemal Tahir Çalışmaları 20
Prof. Dr. İsmail Coşkun

Bir Kemal Tahir- Lev Tolstoy Karşılaştırması 21
Elçin Arabacı

Dostoyevski ve Kemal Tahir'de Toplumsal Değişme ve Suç 24
Öğr. Gör. Hakan Arslanbenzer

Coğrafya ve Siyaset: Yakup Kadri Karaosmanoğlu
ve Kemal Tahir Arasında Bir Karşılaştırma 26
Doç. Dr. Muhammed Fazıl Baş

Göl İnsanları'ndaki İnsanlar Gerçekten Yaşadı mı? 28
Dr. Öğr. Üyesi Zuhal Eroğlu

Sorumluluk, Ahlak ve Topluma Dair
Felsefi Bir Soruşturma Olarak *Kurt Kanunu* 31
Öğr. Gör. Dr. Erman Saygılı

Devlet Ana'nın Coğrafyası ve Hophop Kadı Düzeni 33
Dr. Bekir Cantemir

Büyük Mal yahut Banka ve Kredinin
İlişkisel Sosyolojisi 35
Dr. Öğr. Üyesi M. Fatih Karakaya

Kemal Tahir'in İstanbul Kültürü 37
Dr. Öğr. Ü. Zeynep Zengin - Öğr. Gör. Neşe Pelin Kaya

Mektupların Aynasında Kemal Tahir'in
Acemilik Yılları 39
Öğr. Gör. Dr. Habil Sağlam

Kemal Tahir'in Hapishane Sonrası Yılları:
Kalfalık Dönemi 41
Arş. Gör. Dr. Salih Ünüvar

Devlet Ana'nın Düzeni: Kemal Tahir'e Göre Kuruluş Dönemi Osmanlı Toplum Yapısı 43
Doç. Dr. Mehmet Ali Akyurt

F.M. İkinci'nin Mike Hammer Romanlarında Kemal Tahir 45
Doç. Dr. Mehmet Güven Avcı

Kemal Tahir Romanlarında "Güçlü Kadın" Örnekleri 47
Doç. Dr. Saniye Vatandaş - Senanur Bayrak

Kemal Tahir Romanlarında Gazeteci Murat Karakteri 49
Selin İlter

Fransa'da Kemal Tahir 52
Arş. Gör. Dr. Fatma Kahramanoğlu

DEVLET ANA'NIN DÜZENİ: KEMAL TAHİR'E GÖRE KURULUŞ DÖNEMİ OSMANLI TOPLUM YAPISI

MEHMET ALİ AKYURT*

ÖZ

Kemal Tahir'in *Devlet Ana* romanı 1967'de yayımlandığında, Osmanlı tarihi, kuruluş süreci ve toplum yapısı çeşitli tartışmalara konu olmuş, ancak bu tartışmalar genellikle belirgin zıt kutuplar arasında cereyan etmiş ve kısa sürede derinleşmeden sona ermiştir. Bir romancı olarak Kemal Tahir'in, Osmanlı devlet ve toplumunun 13. ve 14. yüzyıllardaki görünümüne dair çizdiği tablo, Türk ve yabancı sosyal bilimcilerin Osmanlı'nın kuruluş dönemine ilişkin araştırmalarıyla yeterince ilişkilendirilmemiştir. Öte yandan, Osmanlı tarihine yönelik çalışmalar, geçen on yıllar içinde "çöküş paradigması" eleştirileri, Osmanlı tarihinin "küresel tarih" bağlamında yeniden değerlendirilmesi ve "ikinci imparatorluk" gibi yaklaşımlar aracılığıyla önemli ölçüde zenginleşmiştir. Ancak bu tartışmaların Osmanlı'nın erken dönemine dair yansımaları ve anlamları üzerinde de yeterince durulmamıştır. Kemal Tahir *Devlet Ana*'da Osmanlı

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, mehmetali.akyurt@istanbul.edu.tr

ilk dönemindeki toplumsal yapıyı, Batı feodalizmiyle karşıtlık içinde ve dayanışma, sosyal adalet, kolektivizm gibi temalar etrafında ele alır. Buna göre kuruluş dönemi adil, kamucu, üretken ve esnek bir toplumsal düzen inşasını ifade eder. Osmanlı devletinin kuruluş sürecinde Türk toplumunun şekillenmesi; sosyal tabakalaşma ve sınıfsal yapı; etnik ve dini çeşitlilik; yönetim sistemi, siyaset modeli, bürokratik örgütlenme, idari yapılanma, mağlubiyet (istila) – galibiyet (fetih), merkeziyet – ademimerkeziyet, göçebelik – yerleşiklik dinamikleri, devlet-toplum ilişkileri; askeri örgütlenme; kültürel ve kurumsal etkileşimler, uyarlamalar ve işbirlikleri; iktisadi sistem, toprak düzeni ve mülkiyet ilişkileri, vergi sistemi; iktisadi zihniyet, ahilik, ahlaki ekonomi ve dayanışmacı üretim; toplumsal düzen ve adalet fikri; idealizm - pragmatizm ikiliği, dinin etkisi ve gaza ideolojisinin rolü gibi çeşitli açılardan ele alınabilir. Bütün bu başlıklar Osmanlı'nın hem tarihsel ve coğrafi öncülleri hem de komşularıyla karşılaştırmalı olarak incelenmesini de gerektirir. Bu doğrultuda bildiri Kemal Tahir'in *Devlet Ana* romanında Osmanlı kuruluş dönemindeki toplum yapısına dair geliştirdiği yaklaşımları söz konusu başlıklara yaptığı katkılar açısından ve Şerif Mardin, Baykan Sezer, Sabri Ülgener, Cemal Kafadar gibi Türk sosyal bilimcilerinin çalışmalarına referansla tartışmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Edebiyat Sosyolojisi, Tarihsel Sosyoloji, Sosyal Tarih, Osmanlı Araştırmaları, Türkiye'nin Toplumsal Yapısı, Osmanlı Kuruluş Dönemi, Kemal Tahir, *Devlet Ana*